

SISUKORD

Üldsätted	2
Arveldusagent ja arveldusleping	3
Börsi liikme ja kliendi rahaliste vahendite kasutamine	4
Andmete ülekandmine kauplemissüsteemist arveldussüsteemi /kehtetu, vt reglemendi osa „Garantiifondi moodustamise ja kasutamise reeglid“	5
Muudatuste tegemine börsitehingutesse	8
Börsi tegevus arvelduste korraldamisel ja tagamisel	9
Piiriülese arveldusega börsitehingud	16
Sanktsioonid	17

1. ÜLDSÄTTED

- 1.1. Börsitehingute realiseerimise all käesolevate "Börsitehingute realiseerimise ja arveldamise reeglite" (edaspidi *Arveldusreeglid*) tähenduses mõistetakse börsitehingute täitmist, s.t. nende tehingute täitmist, mis on tehtud Börsi poolt korraldataval turgudel, sealh mitmepoolses kauplemissüsteemis, vastavalt Reglemendis sätestatule..
- 1.2. Börsitehingute arveldamise all käesolevate Arveldusreeglite tähenduses mõistetakse börsitehingutest tekkinud kohustuste täitmist börsitehingutest tulenevate väärtpaberi- ja rahaülekannete tegemise teel vastavalt Börsi liikmete poolt tehtud börsitehingute tingimustele Börsi liikme poolt Eesti väärtpaberite keskregistri pidajale (edaspidi *EVK*) edastatud ülekandekorralduste alusel ning tehingute realiseerimiseks vajalike toimingute tegemist Börsi poolt.
- 1.3. Ülekandekorralduseks käesolevate Arveldusreeglite tähenduses on Börsi liikme poolt EVK-le börsitehingust tulenevate kohustuste täitmiseks antud korraldus väärtpaberite ülekandmiseks, mis sisaldab tehingu täitmiseks vajalikke andmeid.
- 1.4. Kui Arveldusreeglites pole sätestatud teisiti, toimub börsitehingute realiseerimine vastavalt EVK ja/või tehingute arveldamist korraldava isiku poolt selleks kehtestatud reeglitele (edaspidi *EVK reeglite kogu*). Kui pole sätestatud teisiti, kasutatakse Arveldusreeglites esitatud mõisteid EVK reeglite kogus sätestatud tähenduses.
- 1.5. Börsi liikme poolt börsitehingute realiseerimiseks edastatavates tehinguteatistes ja ülekandekorraldustes sisalduvate andmete koosseis määratakse kindlaks Börsi kauplemissüsteemi kasutamise reeglites ja EVK reeglite kogus sätestatuga.
- 1.6. Börsitehingute realiseerimine toimub tehingu väärtuspäeval (S). Börsitehingu väärtuspäev määratakse kindlaks vastavalt kauplemissüsteemi kasutamise reeglitele. Automaatselt sobitatud tehingu puhul on börsitehingu väärtuspäev tehingupäevale (T) järgnev teine börsipäev (T+2). Börsi liikmetel on võimalik kokku leppida sellest erinevas väärtuspäevas, edastades vastava taotluse Börsile Börsi poolt määratud korras. Määratud vastaspoolega tehingu puhul võivad Börsi liikmed tehingu väärtuspäevaks määrata T+1 kuni T+6. Eelmises lauses sätestatust erinevas väärtuspäevas võivad Börsi liikmed kokku leppida üksnes Börsi nõusolekul.
- 1.7. Börsi liige vastutab tehingute realiseerimiseks vajalike väärtpaberite ja raha olemasolu eest vastavatel arveldusarvetel ja väärtpaberikontodel, sõltumata sellest, kas tegemist on Börsi liikme enda nimel ja arvel või kliendi arvel tehtud tehinguga.
- 1.8. Börs kontrollib börsitehingute realiseerimise võimalikkust. Börsil on käesolevates Arveldusreeglites ja EVK reeglite kogus sätestatud juhtudel ja korras õigus teha muudatusi börsitehingute tingimustes ja parandusi ülekandekorraldustes ja tehinguteatistes.

2. ARVELDUSAGENT JA ARVELDUSLEPING

- 2.1. Börsitehingute rahaliseks arvelduseks peab Börsi liikmel, kes ei ole krediidasutusest EVK kontohaldur, olema kehtiv arveldusleping krediidasutusest EVK kontohalduriga (edaspidi *arveldusagent*). Börsi juhatuse nõusolekul võib Börsi välisliige korraldada börsitehingute arveldused "Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse" paragrahv 32 lõikes 2 sätestatud nõuetele vastava EVK kontohalduri kaudu (edaspidi *välisarveldusagent*). Sellisel juhul ei pea nimetatud Börsi liige sõlmima arvelduslepingut krediidasutusest EVK kontohalduriga. Börsi juhatus keeldub ülalnimetatud nõusoleku andmisest, kui börsitehingute arveldamine Börsi välisliikme poolt ei ole korraldatud vastavalt tema asukohamaa õigusaktidele või ei taga Börsi juhatuse hinnangul börsitehingutest tulenevate kohustuste nõuetekohast täitmist.
- 2.2. Arveldusleping on Börsi liikme poolt arveldusagendiga sõlmitud leping, mille alusel toimub Börsi liikme börsitehingutest tulenevate rahaliste kohustuste arveldamine tema poolt edastatud ülekandekorralduste alusel arveldusagendi korrespondentkonto kaudu Eesti Pangas. Rahaliste arvelduste tegemise tingimused ja kord arveldusagendi korrespondentkonto kaudu sätestatakse täpsemalt EVK reeglite kogus.
- 2.3. Arveldusagendi ja Börsi liikme omavaheliste rahaliste kohustuste arveldamine toimub arvelduslepingu või muu nendevahelise kokkuleppega sätestatud tingimustel ja korras.
- 2.4. Börsi liige on kohustatud esitama Börsile olulised andmed arvelduslepingu kohta. Hiljemalt viis pangapäeva enne arvelduslepingu lõppemist on Börsi liige kohustatud esitama andmed uue arvelduslepingu kohta, mis peab jõustuma hiljemalt eelmise arvelduslepingu lõppemise päevale järgneval päeval.

3. BÖRSI LIIKME JA KLIENDI RAHALISTE VAHENDITE KASUTAMINE

- 3.1. Igal Börsi liikmel, kes ei ole krediidasutusest EVK kontohaldur, peab olema arveldusagendi juures kliiringarve. Kliiringarve käesoleva reglemendi tähenduses on Börsi liikme arveldusarve, mida kasutatakse Börsi liikme poolt tehtud börsitehingute täitmiseks tehtavateks rahalisteks arveldusteks.
- 3.2. Kliiringarve kasutamise tingimused ja kord määratakse kindlaks Börsi liikme ja tema arveldusagendi vahel vastavalt käesolevate Arveldusreeglite punktis 2.2. sätestatule sõlmitud arvelduslepingus.
- 3.3. Börsi liige on kohustatud kasutama kliendi arvel tehtud tehingust tulenevate kohustuste täitmiseks tehtavate rahaliste arvelduste tegemisel ühte või mitut kliendi kliiringarvet. Börsi liikme kliendi kliiringarve (kliendarve) käesoleva Reglemendi tähenduses on Börsi liikme poolt tema Arveldusagendi juures avatud spetsiaalne arveldusarve Börsi liikme klientide rahaliste vahendite hoidmiseks. Börsi liikme kliendarvel hoitakse ühe või mitme Börsi liikme kliendi rahalisi vahendeid.
- 3.4. Börsi liige on kohustatud pidama arvet Börsi liikme kliendarvel ja kliendi isiklikul pangaarvel, mille suhtes klient on andnud Börsi liikmele käsutusõiguse, olevate rahaliste vahendite üle vastavalt õigusaktides ja Börsi poolt kehtestatud reeglites sätestatule.
- 3.5. Käesoleva peatüki sätteid ei kohaldata sellise Börsi välisliikme suhtes, kes korraldab börsitehingute arveldused punktis 2.1. nimetatud välisarveldusagendi kaudu.

**4. ANDMETE ÜLEKANDMINE KAUPLEMISSÜSTEEMIST
ARVELDUSSÜSTEEMI**

- 4.1. Andmed (tehinguteatis) Börsi kauplemissüsteemis tehtud börsitehingute tingimuste kohta, mis sisalduvad tehingutellimustes ja tehinguteatises kantakse üle börsitehingute arveldamiseks kasutatavasse arveldussüsteemi alljärgnevate erisustega:

4.1.1. *kehtetu*

- 4.1.2. Kuna võlakirjadega tehtud börsitehingu hind määratakse kauplemissüsteemis protsendina võlakirja nimiväärtusest, tehakse enne andmete ülekandmist arveldussüsteemi võlakirja hinna ümberarvutus, mille tulemusel kuvatakse võlakirja hind tehinguteatises hinnana võlakirja kohta eurodes.

- 5. Kehtetu alates 15. juulist 2013.a.
Vt Reglemendi osa „Garantiifondi moodustamise ja kasutamise
reeglid“**

6. MUUDATUSTE TEGEMINE BÖRSITEHINGUTESSE

6.1. Üldsätted

Muudatuste tegemisena börsitehingutesse Arveldusreeglite tähenduses käsitletakse muudatuste tegemist börsitehingu tingimustes, tehinguteatistes ja ülekandekorraldustes kuni börsitehingu väärtuspäeva eelse pangapäevani (S-1). Muudatuste tegemine on võimalik vastavalt EVK reeglite kogu alusel kehtestatud andmetööstustoimingute ajakavale.

6.2. Muudatuste tegemine börsitehingu tingimustes

6.2.1. Börsitehingu tingimuste muutmise õigus on üksnes Börsil. Kui käesolevates Arveldusreeglites või Reglemendi osas "Nõuded Börsi liikmetele" pole sätestatud teisiti, muudab Börs börsitehingu tingimusi tehingu pooleks oleva Börsi liikme motiveeritud taotluse alusel, tingimusel, et taotletud muudatuste kohta on oma nõusoleku andnud ka tehingu teine pool.

6.2.2. Börsi liikmel on õigus esitada Börsile taotlus järgmiste börsitehingu tingimuste muutmiseks:

6.2.2.1. börsitehingu väärtuspäeva muutmine;

6.2.2.2. börsitehingu staatuse muutmine börsivälise arveldusega tehinguks;

6.2.2.3. börsitehingu tühistamine.

6.2.3. Juhul, kui Börs keeldub ülalnimetatud muudatuse tegemisest börsitehingu tingimustes, teatatakse sellest viivitamatult taotluse esitanud Börsi liikmele.

6.3. Ülekandekorralduses sisalduvate andmete muutmine Börsi liikme poolt

6.3.1. Börsi liikmel on õigus muuta tema poolt börsitehingu tegemiseks antud ülekandekorraldust juhul, kui ülekandekorraldus on kinnitamata või on kinnitatud Börsi liikme kinnitusega EVK reeglite kogu tähenduses.

6.3.2. Juhul, kui ülekandekorraldus on kinnitatud kontohalduri kinnitusega, ei ole Börsi liikmel õigust seda muuta. Börsi liikmel on õigus anda ülekandekorralduse kinnitanud kontohaldurile korraldus ülekandekorralduse tühistamiseks.

6.4. Börsitehingute realiseerimine börsiväliselt

6.4.1. Üldjuhul toimub börsitehingute realiseerimine vastavalt EVK reeglite kogu peatükile "Börsitehingutel põhinevad väärtpaberiülekanDED". Börsi liikme motiveeritud taotluse alusel ning tingimusel, et sellega nõustub tehingu vastaspooleks olev Börsi liige, võib Börs lubada Börsi kauplemissüsteemi kaudu tehtud tehingu arveldamist vastavalt EVK reeglite kogu peatükkide "Väärtpaberiülekanne makse vastu" ja "Makseta väärtpaberiülekanne" sätetele (nn. börsitehingu börsiväline realiseerimine).

- 6.4.2. Pärast börsitehingu staatuse muutmist börsivälise arveldusega börsitehinguks peab Börsi liige korraldama selle tehingu tingimuste täiendava sisestamise ning tehingu arveldamise EVK kontohaldurite vahendusel kas "makseta väärtpaberiülekanadena" või "väärtpaberiülekanadena makse vastu" vastavalt EVK reeglite kogus sätestatud tingimustele.
- 6.4.3. Börsiväliselt realiseeritav börsitehing peab olema EVK kontohalduri vahendusel arveldatud hiljemalt väärtuspäevaga T+5, kus päevana T käsitletakse tehinguteatise börsi kauplemissüsteemi sisestamise päeva. Juhul, kui tehingut ei ole nimetatud aja jooksul realiseeritud, on Börsi liige kohustatud sellest viivitamatult Börsile teatama.
- 6.4.4. Börsiväliselt realiseeritavate börsitehingute täitmise tagamiseks ei rakendata käesolevas reglemendis sätestatud meetmeid. Börsitehingute realiseerimine börsiväliselt toimub Börsi liikmete omal vastutusel.

7. BÖRSI TEGEVUS ARVELDUSTE KORRALDAMISEL JA TAGAMISEL

7.1. Üldsätted

- 7.1.1. Börsil on õigus teha Börsi liikmetele kohustuslikke ettekirjutusi juhul, kui Börsi liige ei ole täitnud või ei ole Börsi arvates suuteline, kas osaliselt või täielikult, täitma oma kohustusi, mis tulenevad kas Börsi liikme nimel ja arvel või kliendi arvel tehtud börsitehingute realiseerimisest.
- 7.1.2. Börsil on õigus kehtestada täiendavaid nõudeid selle Börsi liikme suhtes, kes on seotud börsitehinguga, mille realiseerimine on osaliselt või täielikult ebaõnnestunud, või kelle suhtes on alust arvata, et ta ei ole suuteline täitma oma börsitehingu realiseerimisest tulenevaid ja sellega seotud kohustusi.
- 7.1.3. Börsi liikme tehnilisest eksimusest, Börsi poolt tarvitusele võetud meetmetest või muust põhjusest tingitud viivitus börsitehingu realiseerimisel ei ole börsitehingu tühistamise aluseks ning ei anna tehingu poolele õigust keelduda ühepoolset tehingu realiseerimisest, v.a. Reglemendi osas "Nõuded Börsi liikmetele" sätestatud juhtudel. Kui viivituse börsitehingu realiseerimisel tingis tehingu ühe poole tegevus või tegevusetus, mille tulemusena tehingu teine pool kandis varalist kahju, on tehingu teisel poolel õigus nõuda tehingu realiseerimisega viivitamisega tekitatud varalise kahju, välja arvatud saamata jäänud tulu, hüvitamist viivitanud poolelt.
- 7.1.4. Börsil on õigus rakendada Börsi liikme suhtes, kes on Börsi hinnangul kas osaliselt või täielikult vastutav börsitehingu realiseerimise ebaõnnestumise eest, kõiki Börsi reglemendis sätestatud abinõusid ja sanktsioone, ning samuti muid abinõusid ja meetmeid, mis ei ole Börsi reglemendis otseselt sätestatud, kuid mille rakendamine on tekkinud olukorras Börsi hinnangul vajalik. Taolise abinõu või meetmena võib Börs muuhulgas rakendada väärtpaberite sisseostu ja äramüüki. Kõik Börsi poolt Börsi liikmele antud korraldused rakendamisele kuuluvate abinõude ja meetmete kohta on Börsi liikmele kohustuslikud.

7.2. Arvelduslimiit

- 7.2.1. Börsi liikme poolt, nii Börsi liikme enda nimel ja arvel kui kliendi arvel ühe börsipäeva jooksul tehtud nii ostu- kui ka müügit tehingute rahalise väärtuse summa ei tohi ületada antud Börsi liikme kohustuste täitmise tagamiseks Börsi garantiifondi tehtud osamaksete alusel Börsi juhatuse poolt kehtestatud korras arvestatud limiiti (arvelduslimiit). Arvelduslimiiti kohaldatakse üksnes punktis 5.1.3 sätestatud börsitehingute suhtes.
- 7.2.2. Juhul, kui Börsi liige ületab arvelduslimiiti, on Börsil õigus rakendada Börsi liikme suhtes ühte või mitut alljärgnevatest meetmetest:
- 7.2.2.1. piirata Börsi liikme kauplemistegevust tehingute osas, millised ohustavad või võivad antud Börsi liikme poolt võetavate kohustuste mahu tõttu ohustada börsitehingute õigeaegset realiseerimist;
- 7.2.2.2. nõuda Börsi liikmelt erakorralise lisaosamakse viivitamatut tasumist garantiifondi;

- 7.2.2.3. peatada Börsi liikme kauplemine osaliselt või täielikult kuni nõutud erakorralise lisaosamakse tasumiseni;
 - 7.2.2.4. rakendada Börsi liikme suhtes oma ettekirjutusega mis tahes täiendavaid meetmeid (sh. nõuda tagatist, deposiiti vms), mille rakendamine on Börsi hinnangul vajalik, et kindlustada Börsi liikme poolt võetud kohustuste nõuetekohane ja õigeaegne täitmine ning turu korra- ja õiguspärane toimimine.
- 7.2.3. Punktis 5.1.4 määratletud Börsi liikme suhtes on Börsil õigus rakendada punktides 7.2.2.1 – 7.2.2.4 sätestatud meetmeid ka juhul, kui Börsi liige on ületanud teise Balti Börsi poolt kehtestatud arvelduslimiiti või kui Börsi liikme poolt teisel Balti Börsil tehtud tehingutega võetud kohustuste maht ilmselt ohustab või võib ohustada Börsil sõlmitud tehingutega Börsi liikme poolt võetud kohustuste nõuetekohast ja õigeaegset täitmist.

7.3. Börsitehingute realiseerimise võimalikkuse kontroll

- 7.3.1. Börsitehingute realiseerimise võimalikkust kontrollib Börs vastavalt EVK reeglite kogus sätestatud börsitehingute arveldustoimingute tegemise korrale ja ajakavale.
- 7.3.2. Kontrollimise käigus selgitatakse välja samal väärtuspäeval (S) arveldamisele kuuluvate börsitehingute realiseeritavus. Selleks kontrollib Börs järgmisi asjaolusid:
 - 7.3.2.1. ülekandekorralduste olemasolu;
 - 7.3.2.2. ülekandekorralduste täidetavust, s.t.:
 - 7.3.2.2.1. pädeva süsteemiosalise kinnituste olemasolu ülekandekorraldusel ning
 - 7.3.2.2.2. börsitehingute realiseerimiseks piisava koguse väärtpaberite olemasolu ülekandekorralduses määratletud väärtpaberikontol;
 - 7.3.2.3. arveldusagendi poolt antava deebetnetopositsiooni kinnituse olemasolu.

7.4. Börsitehingu realiseerimise ebaõnnestumine (mitterealiseeritavus)

- 7.4.1. Börsitehing loetakse mitterealiseeritavaks kui:
 - 7.4.1.1. tehinguteatisele pole lisatud tehingu kummagi poole ülekandekorraldust;
 - 7.4.1.2. tehinguteatisele pole lisatud kõiki börsitehingust tulenevate kohustuste täitmiseks vajalikke ülekandekorraldusi;
 - 7.4.1.3. ülekandekorraldused on küll sisestatud, kuid need pole kinnitatud pädeva süsteemiosalise poolt;
 - 7.4.1.4. ülekandekorralduses määratletud väärtpaberikonto saldo ja staatus ei võimalda registrisüsteemi andmete põhjal täita kõiki antud arvelduses täitmisele kuuluvaid ülekandekorraldustes fikseeritud kohustusi;
 - 7.4.1.5. arveldusagent või piiriüleste börsitehingute arveldusagent ei kinnita mittekrediidasutusest Börsi liikme rahalist deebetnetopositsiooni või punkti 8.2 alapunktides sätestatud nõuetele vastava Börsi liikme netopositsiooni.

7.4.2. Eriolukorrad, mis tingivad börsitehingute mitterealiseeritavuse

Käesolevate Arveldusreeglite tähenduses nimetatakse eriolukordadeks olukordi, kus tavapäraste punktis 7.5 sätestatud parandustoimingute tegemine seaks ohtu väärtpaberituru toimimise tervikuna. Sellisteks olukordadeks on muuhulgas Börsi liikme või tema arveldusagendi suhtes moratooriumi või pankrotimenetluse algatamine või selle väljakuulutamine.

7.4.3. Börs teatab börsitehingute mitterealiseeritavuse juhtudest nendele Börsi liikmetele, kes on vastutavad vastavate ülekandekorralduste sisestamise ja täidetavuse eest, kuid kelle ülekandekorraldused a) kas puuduvad või b) ei taga kõigi tehingust tulenevate kohustuste täitmist või c) ei ole muul põhjusel täidetavad.

7.4.4. Börsitehingute arveldustoimingute ajakavas sätestatud ajavahemiku jooksul on Börsi liikmetel tehingu realiseerimiseks võimalus muuhulgas:

7.4.4.1. taotleda kontohaldurilt temapoolse kinnituste lisamist ülekandekorraldusele;

7.4.4.2. laenata puuduvaid väärtpabereid;

7.4.4.3. taotleda Börsilt muudatuste tegemist börsitehingu tingimustesse.

7.5. Börsitehingu mitterealiseeritavust tinginud asjaolude kõrvaldamiseks Börsi poolt rakendatavad tavapärased parandustoimingud

7.5.1. Juhul, kui tehinguteatisele pole lisatud tehingu kummagi poole börsitehingust tulenevate kohustuste täitmiseks vajalikke ülekandekorraldusi, siis arveldussüsteemis tehingut ei realiseerita.

7.5.2. Juhul, kui tehinguteatisele pole lisatud ühe poole börsitehingust tulenevate kohustuste täitmiseks vajalikku ülekandekorraldust, on Börsil alljärgnevad õigused:

7.5.2.1. Tehingu puhul, kus Börsi liige on tehinguteatises sisalduvate andmete kohaselt nii ostja kui müüja poolel, toimib Börs järgmiselt:

7.5.2.1.1. Juhul, kui sisestatud ülekandekorraldusest tulenevalt tuleks toiminguid teha Börsi liikme enda nimel avatud väärtpaberikontol, kuid puudub ülekandekorraldus Börsi liikme teenuseid kasutanud kliendi väärtpaberikontol toimingute tegemiseks, lükatakse edasi tehingu väärtuspäeva. Tehingu väärtuspäeva lükatakse edasi ühe pangapäeva kaupa, kuid mitte rohkem kui 5 päeva.

7.5.2.1.2. Juhul, kui sisestatud ülekandekorraldusest tulenevalt tuleks toiminguid teha üksnes Börsi liikme teenuseid kasutanud kliendi väärtpaberikontol, kuid puudub ülekandekorraldus toimingute tegemiseks Börsi liikme väärtpaberikontol, sisestab Börs puudu oleva ülekandekorralduse Börsi liikme nimel avatud väärtpaberikontol toimingute tegemiseks ning kinnitab selle Börsi liikme kinnitusega.

7.5.2.2. Tehingu puhul, kus ostja ja müüja on tehinguteatises sisalduvate andmete kohaselt erinevad Börsi liikmed ning üks Börsi liikmetest on jätnud omapoolse ülekandekorralduse sisestamata, sisestab Börs vastava ülekandekorralduse selle Börsi liikme nimel avatud

väärtpaberikontol toimingute tegemiseks, kes on jätnud ülekandekorralduse sisestamata ning kinnitab selle Börsi liikme kinnitusega.

7.5.3. Juhul, kui börsitehingu ülekandekorraldused on küll sisestatud, kuid need pole kinnitatud pädeva süsteemiosalise poolt, toimib Börs järgmiselt:

7.5.3.1. Tehing, kus Börsi liige on tehinguteatises sisalduvate andmete kohaselt nii ostja kui müüja, kusjuures kinnitus on lisatud üksnes Börsi liikme nimel avatud väärtpaberikonto suhtes antud ülekandekorraldusele - lükatakse edasi tehingu väärtuspäeva. Tehingu väärtuspäeva lükatakse edasi ühe pangapäeva kaupa, kuid mitte rohkem kui 5 päeva.

7.5.3.2. Ülejäänud juhtudel sisestab Börs vastava ülekandekorralduse selle Börsi liikme nimel avatud väärtpaberikontol toimingute tegemiseks, kelle poolt sisestatud ülekandekorraldus on kinnitusega ning kinnitab selle Börsi liikme kinnitusega.

7.5.4. Juhul, kui ülekandekorralduses fikseeritud väärtpaberikonto saldo ei võimalda registrisüsteemi andmete põhjal täita kõiki selle arvelduse käigus täitmisele kuuluvaid ülekandekorraldusi toimib Börs järgmiselt:

7.5.4.1. Tehingu kogust tehingu realiseerimiseks ei vähendata.

7.5.4.2. Juhul, kui Börsi liikme poolt sisestatud ülekandekorralduses fikseeritud Börsi liikme enda väärtpaberikontol puudub tehingu realiseerimiseks piisav kogus väärtpabereid, lükkab Börs edasi vastava tehingu väärtuspäeva. Tehingu väärtuspäeva lükatakse edasi ühe pangapäeva kaupa, kuid mitte rohkem kui 5 päeva.

7.5.4.3. Juhul, kui Börsi liikme poolt sisestatud ülekandekorralduses määratletud kliendi väärtpaberikontol puudub tehingu realiseerimiseks vajalik kogus väärtpabereid, sisestab Börs debiteerimiskorralduse Börsi liikme nimel avatud väärtpaberikontolt ja kinnitab selle Börsi liikme kinnitusega. Kirjeldatud asendamist ei tehta juhul, kui Börsi liikme kontol puuduvad tehingu realiseerimiseks vajalikud väärtpaberid. Sellisel juhul lükatakse edasi vastava tehingu väärtuspäeva. Tehingu väärtuspäeva lükatakse edasi ühe pangapäeva kaupa, kuid mitte rohkem kui 5 päeva.

7.5.5. Juhul, kui arveldusagent ei kinnita mittekrediidiasutusest Börsi liikme rahalist deebetnetopositsiooni EVK reeglite kogu tähenduses, toimib Börs järgmiselt:

7.5.5.1. Börs selgitab välja, millises ulatuses on arveldusagent nõus kinnitama Börsi liikme rahalisi kohustusi.

7.5.5.2. Börs vähendab vastava Börsi liikme rahalist deebetnetopositsiooni lükates tehingute realiseerimist, milles sisaldub Börsi liikme kinnitusega krediteerimiskorraldus, edasi vähimas summas, mis võimaldab arveldusagendil deebetnetopositsiooni kinnitada.

- 7.5.6. Punkti 7.5 alapunktides sätestatud tavapäraseid parandustoiminguid võib Börs rakendada kõigi börsitehingute puhul (s.t nii määratud vastaspoolega kui ka automaatselt sobitatud börsitehingute korral).

7.6. Eriolukordade lahendamine

7.6.1. Üldsätted

- 7.6.1.1. Väärtpaberite sisseostu, väärtpaberite äramüüki ning Börsi garantiifondi kasutamist kui börsitehingute realiseerimise tagamisele suunatud abinõusid kasutab Börs üksnes punktides 5.4.1 ja 5.4.2 sätestatud olukordades. Punkti 7.6 alapunktide tähenduses hõlmab mõiste börsitehing punktis 5.1.3 sätestatud börsitehinguid, mille tagamiseks on Börsil õigus kasutada garantiifondi vahendeid.
- 7.6.1.2. Väärtpaberite sisseostuna käesolevate arveldusreeglite tähenduses mõistetakse Börsi poolt börsitehinguna väärtpaberite ostmist, mis on üheliigilised mitterealiseeritava börsitehingu objektiks olnud väärtpaberitega, kui sellise ostutehingu eesmärgiks on väärtpaberite üleandmine selleks õigustatud isikule olukorras, kus tehingu realiseerimine ebaõnnestus või kui Börsil on alust arvata, et tehingu realiseerimine tehingu väärtuspäeval ebaõnnestub.
- 7.6.1.3. Väärtpaberite äramüügina käesolevate arveldusreeglite tähenduses mõistetakse Börsi poolt tehtud müügitehingut väärtpaberite suhtes, mis on üheliigilised mitterealiseeritava börsitehingu objektiks olnud väärtpaberitega, kui sellise müügitehingu eesmärgiks on raha üleandmine selleks õigustatud isikule olukorras, kus tehingu realiseerimine ebaõnnestus või kui Börsil on alust arvata, et tehingu realiseerimine tehingu väärtuspäeval ebaõnnestub.
- 7.6.1.4. Väärtpaberite sisseost ja äramüük toimuvad Börsi poolt selleks kehtestatud korras.
- 7.6.1.5. Börsitehingute sisseostu ja äramüügi teostamiseks kasutab Börs Börsi garantiifondi vahendeid ja EVK-s Börsi nimel selleks otstarbeks avatud väärtpaberikontot (edaspidi *Börsi tagatiskonto*).
- 7.6.1.6. Börsitehingu lepinguline hind käesolevate arveldusreeglite tähenduses on poolte poolt algselt kokku lepitud väärtpaberite ostu-müügi hind börsitehingu, mille realiseerimise ebaõnnestumise tõttu sisseost või äramüük teostati.

7.6.2. Väärtpaberite sisseost

- 7.6.2.1. Väärtpaberite sisseost tehakse juhul, kui börsitehingu tehinguteatise järgi müüjaks oleval Börsi liikmel puudub tehingu täitmiseks piisav kogus börsitehingu objektiks olevaid väärtpabereid.

- 7.6.2.2. Väärtpaberite sisseost tehakse mitterealiseeritava börsitehingu väärtuspäeval, selle võimatuse korral aga esimesel võimalusel. Börsitehing, mille realiseerimise tagamiseks väärtpaberite sisseost tehti, realiseeritakse võimaluse korral selle algselt määratud väärtuspäeval, selle võimatuse korral aga esimesel võimalusel.
- 7.6.2.3. Väärtpaberite sisseostutehingu tegemiseks ostab Börs mitterealiseeritava tehingu realiseerimiseks vajalikud väärtpaberid börsitehinguna ja sisestab sellele börsitehingule krediteerimiskorralduse, milles määratleb väärtpaberikontona Börsi tagatiskonto. Selle alusel kantakse tehingu tulemusena ostetud väärtpaberid Börsi tagatiskontole.
- 7.6.2.4. Kui sisseostutehing on realiseerunud või on kindel, et see realiseerub, asendab Börs esialgselt mitterealiseerunud börsitehingu debiteerimiskorralduse debiteerimiskorraldusega, milles määratletud Börsi tagatiskonto. Selle alusel võetakse börsitehingu realiseerimiseks vajalikud väärtpaberid Börsi tagatiskontolt.
- 7.6.2.5. Sisseostutehingu objektiks olnud väärtpaberite müügist saadava raha kannab EVK Börsilt saadud korralduse alusel Börsi garantiifondi.
- 7.6.2.6. Juhul, kui sisseostetavate väärtpaberite tegelik hind on kõrgem poolte poolt määratud väärtpaberite lepingulisest hinnast, katab Börs hindade vahe Börsi garantiifondist.
- 7.6.2.7. Juhul, kui Börs on katnud väärtpaberite sisseostu hinna ja väärtpaberite lepingulise hinna vahe Börsi garantiifondist, kohustub börsitehingu mitterealiseeritavuse põhjustanud Börsi liige sellise hinna vahe viivitamatult hüvitama.
- 7.6.2.8. Punkti 7.6.2.7. sätetega tehtud väljamakse summa katmiseks, esitab Börs nõude nimetatud summa tasumiseks selle Börsi liikme vastu, kelle kohustuste täitmise tagamiseks tehti väärtpaberite sisseost. Samuti on Börsi liige kohustatud tasuma kõik sisseostu tegemisega seotud ja sellest tulenevad tasud ja kulud.
- 7.6.2.9. Juhul, kui sisseostetavate väärtpaberite tegelik hind on madalam poolte poolt määratud väärtpaberite lepingulisest hinnast, kannab Börs hindade vaheks oleva summa Börsi garantiifondi.
- 7.6.3. Börsitehingu realiseerimine Börsi garantiifondi vahendite arvel. Väärtpaberite äramüük
- 7.6.3.1. Börsi liikme väärtpaberite ostutehing realiseeritakse Börsi garantiifondi vahendite arvel juhul, kui Börsi liikme arveldusagent ei kinnita või ei ole maksejõuetuse tõttu võimeline kinnitama Börsi liikme rahalist netodeebetpositsiooni või Eesti Pank peatab Börsi liikme

arveldusagendina tegutseva EVK kontohalduri maksete arveldamise Eesti Pangas.

- 7.6.3.2. Börsi liikme poolt tehtud börsitehingu realiseerimiseks Börsi garantiifondi vahendite arvel asendab Börs Börsi liikme vastava börsitehingu krediteerimiskorralduse Börsi tagatiskontoga krediteerimiskorraldusega. Sellisel juhul võetakse tehingu realiseerimiseks vajalik kogus raha Börsi garantiifondist ning tehingu objektiks olevad väärtpaberid laekuvad Börsi tagatiskontole. Seega juhul, kui väärtpaberite ostutehing on, osaliselt või täielikult, realiseeritud Börsi garantiifondi vahendite arvel, annab Börs EVK-le korralduse ostutehingu objektiks olnud väärtpaberite ülekandmiseks EVK-s Börsi nimel selleks otstarbeks avatud tagatiskontole.

- 7.6.3.3. Juhul, kui Börs on kasutanud Börsi liikme poolt Börsi liikme enda nimel ja arvel või Börsi liikme kliendi arvel tehtud väärtpaberite ostutehingu realiseerimiseks Börsi garantiifondi vahendeid ja Börsi liige ei ole kolmanda börsipäeva lõpuks arvates tehingu realiseerimisest kandnud Börsi garantiifondi tehingu realiseerimiseks kasutatud summaga võrdset summat, on Börsil õigus müüa vastavalt punkti 7.6.3.2. sätetele tehingu objektiks olnud ning EVK poolt Börsi nimel avatud tagatisarvele kantud väärtpaberid.
- 7.6.3.4. Väärtpaberite äramüügitehingu määratletakse debiteeritava väärtpaberikontona Börsi tagatiskonto. Sellisel juhul võetakse tehingu objektiks olevad väärtpaberid Börsi tagatiskontolt ja tehingu tulemusena saadud raha kantakse Börsi garantiifondi.
- 7.6.3.5. Juhul, kui vastavalt punkti 7.6.3.4. sätetele teostatud väärtpaberite müügist laekuvast summast ei piisa Börsi garantiifondi vahendite arvel tehtud tehingu realiseerimiseks kasutatud summa kompenseerimiseks, nõutakse tekkinud vahe sisse Börsi liikmelt punktis 7.6.3.6 sätestatud korras.
- 7.6.3.6. Punktis 7.6.3.5. sätestatud vahe katmiseks, esitab Börs nõude nimetatud summa tasumiseks selle Börsi liikme vastu, kelle kohustuste täitmise tagamiseks tehti väärtpaberite äramüük.
- 7.6.3.7. Kui Börsi liige, kelle vastu on esitatud nõue Börsi garantiifondist tehtud väljamaksete hüvitamiseks ei kustuta võlgnevust Börsi poolt määratud tähtjaks, on Börsil õigus rakendada Börsi liikme suhtes kõiki Börsi Reglemendis sätestatud sanktsioone.
- 7.6.3.8. Juhul, kui väärtpaberite müügist saadud summa on suurem Börsi garantiifondist tehingu realiseerimise tagamiseks tehtud väljamaksest, kannab Börs hindade vaheks oleva summa Börsi garantiifondi.
- 7.6.3.9. Börsi liige, kelle kohustuste mittetäitmise puhul kaetakse mittetäitmise tulemusena tekkinud rahaline puudujääk Börsi garantiifondist, on kohustatud tagastama lisaks garantiifondist tehtud maksele ka muud garantiifondi kasutamisega seotud kulud ja tasud iga börsipäeva eest vastavalt Börsi poolt kehtestatud tingimustele hiljemalt Börsi poolt määratud tähtjaks.

7.6.4. Erandolukorrad

- 7.6.4.1. Väärtpaberite sisseostu ega äramüümist tehingu realiseerimise tagamise eesmärgil ei teostata kui väärtpaberite lepingulise hinna ning sisseostu- või äramüügi hinna vahe suurus ületab Börsi garantiifondi kogusuurust.
- 7.6.4.2. Juhul, kui väärtpaberite sisseostu või äramüüki ei teostata, kuulutab Börs tehingu mitterealiseeruvaks ning informeerib sellest viivitamatult tehingu pooli.
- 7.6.4.3. Juhul, kui Eesti Pank peatab mõne EVK kontohalduri (arveldusagendina tegutseva kontohalduri) poolt teostatavate maksete arveldamise Eesti Panga arveldussüsteemis ning Börsi

garantiifondi vahenditest ei piisa börsitehingute realiseerimiseks, kuulutab Börs kõik sellise EVK kontohalduri realiseerimata tehingud mitterealiseeritavateks.

8. PIIRIÜLESE ARVELDUSEGA BÖRSITEHINGUD

- 8.1. Piiriülese börsitehingu all mõistetakse käesolevate Arveldusreeglite tähenduses börsitehingut, mille realiseerimiseks edastatud ülekandekorralduste täitmisega kaasneb tehingu esemeks olevate väärtpaberite ülekandmine:
- 8.1.1. Eesti väärtpaberite keskregistris avatud väärtpaberikontolt (edaspidi *Eesti väärtpaberikonto*) Läti Keskdepositooriumi liikme juures avatud väärtpaberikontole (edaspidi *Läti väärtpaberikonto*);
 - 8.1.2. Läti väärtpaberikontolt Eesti väärtpaberikontole;
 - 8.1.3. ühelt Läti väärtpaberikontolt teisele Läti väärtpaberikontole;
 - 8.1.4. Eesti väärtpaberikontolt Leedu Keskdepositooriumi liikme juures avatud väärtpaberikontole (edaspidi *Leedu väärtpaberikonto*);
 - 8.1.5. Leedu väärtpaberikontolt Eesti väärtpaberikontole;
 - 8.1.6. ühelt Leedu väärtpaberikontolt teisele Leedu väärtpaberikontole;
 - 8.1.7. Läti väärtpaberikontolt Leedu väärtpaberikontole; või
 - 8.1.8. Leedu väärtpaberikontolt Läti väärtpaberikontole.
- 8.2. Piiriüleste börsitehingute realiseerimiseks vajalike ülekandekorraldusi võib vastavalt Läti või Leedu väärtpaberikonto suhtes EVK-le edastada Börsi liige, kes:
- 8.2.1. on teavitanud Börsi oma otsusest kasutada kauplemissüsteemi piiriüleste börsitehingute tegemiseks ning avaldanud seejuures Börsile ülekandekorralduse tingimused, mida kasutatakse EVK reeglite kogus sätestatud juhtudel seoses piiriülestest börsitehingutest tulenevate kohustuste täitmisega; ning
 - 8.2.2. on sõlminud vastava piiriüleste börsitehingute arvelduslepingu krediidasutusest kontohalduriga või kes ise tegutseb samaaegselt krediidasutusest kontohaldurina.
- 8.3. Punktis 8.2.2 mõistetakse piiriüleste börsitehingute arvelduslepingu all krediidasutusest kontohalduri ja Börsi liikme vahelist kirjalikku kokkulepet, milles volitatakse EVK-d Börsi liikme poolt vastavalt Läti ja/või Leedu väärtpaberikontode suhtes edastatud ülekandekorralduste alusel arvestatud rahaliste kohustuste arveldamiseks vastava krediidasutusest kontohalduri (edaspidi *piiriüleste börsitehingute arveldusagent*) korrespondentkontol olevate vahendite arvel. Piiriüleste börsitehingute arvelduslepingule kohaldatakse täiendavalt punktis 2.4 sätestatut.
- 8.4. Piiriülese börsitehingu realiseerimine toimub vastavalt EVK reeglite kogu punkti 3.10.1 alapunktidele. Muus osas kohaldatakse piiriülesele börsitehingule ning Börsi tegevusele piiriülese börsitehingu arvelduste tagamisel Arveldusreeglites börsitehingu kohta sätestatut, arvestades seejuures alljärgnevaid erisusi:
- 8.4.1. Arveldusreeglite 3. peatüki sätete kohaldamine – seoses piiriülese börsitehingu realiseerimisega kohaldatakse punkti 8.2 alapunktides sätestatud nõuetele vastava Börsi liikme suhtes rahaliste vahendite kasutamist käsitlevaid reegleid

üksnes niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus tema poolt sõlmitud piiriüleste börsitehingute arvelduslepingu, Läti väärtpaberikontodega seotud rahaliste vahendite kasutamise osas Läti õiguse ja Läti Keskdepositooriumi poolt kehtestatud nõuetega ning Leedu väärtpaberikontodega seotud rahaliste vahendite kasutamise osas Leedu õiguse ja Leedu Keskdepositooriumi poolt kehtestatud nõuetega;

- 8.4.2. Arveldusreeglite 6. peatüki kohaldamine – punkti 8.2 alapunktides sätestatud nõuetele vastav Börsi liige võib tema poolt sõlmitud piiriülese börsitehingu tingimustes taotleda lisaks punktides 6.2.2.1, 6.2.2.2 või 6.2.2.3 sätestatud muudatuste tegemisele ka tema poolt sõlmitud piiriülese börsitehingu muutmist börsitehinguks (so. tavapäraseks siseriikliku arveldusega börsitehinguks).
- 8.4.3. Arveldusreeglite punkti 7.5 alapunktide kohaldamine – juhul, kui piiriülene börsitehing on mitterealiseeritav Läti või Leedu väärtpaberikonto suhtes antud ülekandekorralduse nõuetele mittevastavuse või täitmise võimatuse tõttu (ebapiisav saldo vms), on Börsil õigus anda vastavalt Läti või Leedu Keskdepositooriumile korraldus vastavalt Läti või Leedu väärtpaberikontot puudutava ülekandekorralduse muutmiseks või tühistamiseks, samuti ülekandekorralduses näidatud Läti või Leedu väärtpaberikonto asendamiseks Börsi liikme nimel avatud Läti või Leedu väärtpaberikontoga.

9. SANKTSIOONID

Juhul, kui Börsi liige ei täida mõnda käesolevate Arveldusreeglite sätetega temale pandud kohustust või ei täida neid kohaselt, on Börsil õigus rakendada Börsi liikme suhtes Börsi reglemendis sätestatud sanktsioone ja meetmeid.